

EMTL peamised teemad ettevõtjate ümarlause kohtumiseks

Tallinn, 19. juuni 2026

1. Tööstusinnovatsiooni mõiste laiendamine Eesti majanduspoliitikas

Eesti innovatsioonipoliitika on üles ehitatud kitsale teadusinnovatsiooni mõistele — teadus- ja arendustegevus, patendid, spin-offid ja iduettevõtlus. See lähenemine on andnud tulemusi digitaalteenuste sektoris, kuid ei kata seda tüüpi innovatsiooni, mis loob suure osa Eesti tootmissektori lisandväärtusest, ekspordivõimekusest ja töökohtadest.

OECD Oslo käsiraamat — rahvusvaheline standard innovatsiooni mõõtmiseks — tunnustab protsessiinnovatsiooni täisväärtusliku innovatsiooniliigina. Protsessiinnovatsioon tähendab uute või oluliselt täiustatud tootmis- ja tarnemeetodite kasutuselevõttu:

- automatiseerimist
- robotiseerimist
- digitaliseerimist
- tootmisjuhtimise süsteeme
- energiatõhususe lahendusi
- CNC- ja tarkvarapõhist tootmist

Euroopa Komisjoni andmetel vastutab tootmissektor 64% erasektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste eest ning 49% kõigist innovatsioonikulutustest. Üks töötund tootmises loob keskmiselt 32 eurot lisandväärtust.

Mööbli- ja puidutööstuses tähendab innovatsioon praktikas:

- CNC- ja robotiseeritud tootmisliinide kasutuselevõttu
- tootmisjuhtimise tarkvarade (MES, ERP) rakendamist
- digitaalse kvaliteedikontrolli ja andmepõhise tootmisoptimeerimise juurutamist
- energiatõhusate tehnoloogiate ja ringmajanduspõhimõtete rakendamist tootmisprotsessis
- materjalide väärindamist uute töötlemistehnoloogiate abil

Need investeeringud ei ole laboripõhised teadusprojektid, kuid nende mõju tootlikkusele, ekspordivõimekusele ja töökohtade kvaliteedile on otsene ja mõõdetav.

Probleem Eestis on kaksikstandard. EIS-i toetusmeetmed on suunatud peamiselt T&A-põhisele innovatsioonile ja teadusmahukale tootearendusele. Tootmisettevõtte jaoks, kes soovib investeerida robotiseeritud tootmisliini, automatiseerimisse või digitaalsesse tootmisjuhtimisse, on ligipääs toetustele sageli oluliselt keerukam või puudub täielikult.

See tähendab, et tootlikkuse kasvu kõige otsesem tee — põhivara, tootmistehnoloogia ja tootmisprotsesside uuendamine — jääb suures osas süsteemselt toetamata.

Teiste riikide kogemus näitab teistsugust lähenemist.

Saksamaa laiendas 2024. aastal teadus- ja arendustegevuse maksusoodustust ka innovatsiooniprojektidega seotud põhivara amortisatsioonile. Eraldi ZIM-programm toetab pidevalt avatud meetmena tootmisettevõtete innovatsiooni, sealhulgas automatiseerimist ja uute tootmisprotsesside arendamist.

Austria rakendab 14% tagastatavat maksusoodustust kõigile teadus- ja arendustegevuse kulutustele, sealhulgas tootmisprotsesside arendamisega seotud investeeringutele.

Soome innovatsioonisüsteem toetab paralleelselt nii teadusmahukat kui ka praktilist tootmisinnovatsiooni, sealhulgas automatiseerimis- ja digitaliseerimisprojekte tootmisettevõtetes.

EMTL ettepanekud

EMTL hinnangul peaks Eesti innovatsioonipoliitika tunnustama tööstusinnovatsiooni võrdväärse innovatsiooniliigina ning toetama:

- tootmisprotsesside automatiseerimist ja robotiseerimist
- digitaalse tootmisjuhtimise süsteemide juurutamist
- energiatõhusate tootmistehnoloogiate kasutuselevõttu
- tootmisvõimekuse tõstmisele suunatud põhivarainvesteeringuid

EMTL teeb ettepaneku kaaluda Saksamaa ZIM-i eeskujul pidevalt avatud ja väiksema bürokraatiaga toetusmeetet tootmisettevõtetele, mille hindamiskriteeriumid põhinevad mõõdetaval mõjul:

- tootlikkusele
- ekspordivõimekusele
- töökohtade kvaliteedile

Eesti ei saa rääkida kõrgema lisandväärtusega tootmisest, kui samal ajal jäävad tootmisvõimekuse tõstmise investeeringud süsteemselt toetamata.

2. Riigihanked kui Eesti tööstus- ja majanduspoliitika tööriist

EMTL hinnangul ei tohiks riigihangetes domineerida ainult madalaim hind. Avaliku sektori ostujõud kujundab otseselt Eesti tootmisvõimekust, regionaalset tööhõivet ja kohaliku ressursi väärindamist.

Rahandusministeeriumi 2024. aasta statistika järgi valiti hanke võitja 86% riigihangetest madalaima hinna alusel.

Mööbli tegelik maksumus ei ole ainult ostuhind. Arvesse tuleb võtta:

- kasutusiga
- hooldus- ja remondivõimekust
- garantii pikkust
- tarnekindlust
- CO₂ jalajälge
- parandatavust
- materjalide päritolu läbipaistvust

Kvaliteetse Eesti mööbli kasutusiga on sageli 15–25 aastat, odavate importtoodete praktiline kasutusiga aga vaid 3–5 aastat.

Paradoksaalsel kombel kaotavad Eesti mööblitootjad, kes ekspordivad edukalt Skandinaavia, Saksamaa ja Suurbritannia turgudele, sageli kodumaised riigihanked pakkujatele, kelle konkurentsieelis põhineb odavamal tööjõul ja pikematel tarneahelatel.

Eesti avalik ruum peaks kandma:

- Eesti materjali
- Eesti disaini
- Eesti tootmiskultuuri

Riigiasutuste mööblihanked peaksid olema osa:

- Eesti tööstuspoliitikast
- regionaalpoliitikast
- kestlikkuspoliitikast
- julgeolekupoliitikast

EMTL ettepanekud

- Välistada mööblihangetes üle 30 000 euro ainult madalaima hinna põhine võitja valik.
- Muuta kvaliteedi-, kestlikkuse- ja elutsüklikulude kriteeriumid kohustuslikuks vähemalt 30% ulatuses.
- Luua ühine mööblihangete hea tava standard koostöös Rahandusministeeriumi, RKAS-i ja EMTL-iga.
- Käsitleda riigihankeid strateegilise tööriistana Eesti tootmisvõimekuse hoidmisel.

3. Töövõtupraktika süsteemi loomine täiskasvanutele

Eesti praktikasüsteem on üles ehitatud noorele, kes alles õpib. Praktikale pääseb üldjuhul:

- läbi kooli
- või Töötukassa kaudu registreeritud töötuna

Töötukassa tööpraktika on olemas, kuid:

- selle maksimaalne kestus on neli kuud
- see on suunatud ainult registreeritud töötutele
- see ei lahenda pikaajalise oskuspõhise väljaõppe vajadust

Mööbli- ja puidutööstuses vajame väljaõpet, mis kestab 6–18 kuud ja lõpeb kutseksamiga.

Praegu ei saa tööandja võtta näiteks 45-aastast karjäärimuutjat lühiajalisele katse- ja väljaõppeperioodile enne töölepingu sõlmimist. Kui inimene ei ole töötu ega kooliõpilane, käsitletakse praktikat kohe tavapärase töösuhtena koos täispalga kohustusega.

See muudab väljaõppe tööandja jaoks liiga riskantseks.

Vananeva ühiskonna tingimustes on see kriitiline probleem:

- tööturule ei tule piisavalt noori
- üle 40-aastased karjäärimuutjad on suur kasutamata tööjõureserv

Paljudes Euroopa riikides toimib süsteem teisiti.

Euroopa näited

Taani toetab täiskasvanute õpipoisilepinguid riikliku palgatoetusega.

Saksamaa toetab ettevõttepõhist ümberõpet sõltumata vanusest.

Austria võimaldab õpipoisilepinguid ilma vanusepiiri ja kohustusliku koolisidumiseta.

Soome võimaldab täiskasvanute õpipoisiõpet otse ettevõttes.

Prantsusmaa professionaalse väljaõppe leping võimaldab täiskasvanutel karjääri vahetada ilma eelneva õpilasstaatuseta.

EMTL ettepanekud

Luu Eestis töövõtupraktika eraldi õigusliku vormina:

- mis ei eelda õppija staatust
- mis ei eelda töötuna arvelolekut
- mis on avatud ka töötavatele inimestele
- mis võimaldab praktikat ka põhitöö kõrvalt või puhkuse ajal
- mis võimaldab ettevõttel inimest juhendada ilma kohese täistööajaga töölepingu kohustuseta
- mis võimaldab praktikandile ümberõppetoetust
- mis võimaldab ettevõttele juhendamistasu

- mis lõpeb kutseeksami ja tunnustatud kutsetunnistusega

See aitaks:

- leevendada oskustööjõu puudust
- avada tootmissektori karjäärimuutjatele
- anda ettevõtetele võimaluse inimesi ise välja õpetada

4. Kutseharidus ja oskuspõhise õppe jätkusuutlikkus

Kutsehariduse reformi seadusemuudatused rakenduvad alates 2025/2026 õppeaastast.

Probleem ei ole reformi eesmärgis. Probleem on selles, et reform on üles ehitatud peamiselt noortele ning jätab tagaplaanile:

- täiskasvanud õppijad
- elukestva õppe
- rahvusvaheliselt tunnustatud oskuspõhise kutseõppe

Alates 2025. aasta septembrist peavad paljud täiskasvanud õppijad kutseõppe eest maksma. Õppetasud võivad ulatuda 5100 euroni aastas.

See puudutab otseselt tootmissektorit, kus suur osa õppijatest on täiskasvanud inimesed, kes soovivad:

- omandada uut ametit
- tõendada olemasolevaid oskusi
- spetsialiseeruda
- kohaneda uute tehnoloogiatega

Mööbli- ja puidutööstuses väljastatakse igal aastal ligikaudu 200 kutsetunnistust:

- tislari tase 4
- puidupingioperaator tase 3
- CNC operaator tase 4
- pehme mööblivalmistaja tase 4
- puittoodete konstrueerija-tehnoloog tase 5

Need on rahvusvaheliselt võrreldavad EKR/EQF-põhised kutsed.

Kui rahvusvaheline võrreldavus kaob, muutub kutsetunnistus sisuliselt kohalikuks dokumendiks.

Ettevõtted investeerivad:

- kutseksamitesse
- hindamiskomisjonidesse
- praktikabaasidesse
- seadmetesse
- juhendamisse

Selleks peab süsteem olema:

- stabiilne
- rahvusvaheliselt tunnustatud
- pikaajaliselt toimiv

EMTL seisukohad

- Rahvusvaheliselt tunnustatud kutsed peavad säilima.
- Tasuline kutseõpe ei tohiks laieneda täiskasvanud töötajatele.
- Kutseseaduse uuendamine peab toimuma kiiresti ja terviklikult.
- Tööstussektor peab olema kutsehariduse loomulik partner.

Oskuspõhine õpe ei saa olla jätkusuutlik, kui rahvusvaheline tunnustus süsteemist eemaldatakse.

5. EIS, eksport ja tööstusinnovatsioon

EIS-i uus strateegia aastateks 2026–2028 on praegu aktiivselt kujundamisel ning see on oluline hetk tootmissektori vajaduste esiletoomiseks.

TAIE arengukava üheks prioriteediks on kohalike ressursside väärimine, sealhulgas puit. Mööblitööstus on selle väärimisahela kõrgeima lisandväärtusega osa.

Eesti mööblitootjad ekspordivad ligi 500 miljoni euro väärtuses mööblit aastas.

Praegused eksporditoetused keskenduvad sageli üksikutele:

- messidele
- kontaktreisidele

Tootmisettevõtted vajavad pikaajalisemat tuge:

- turule sisenemiseks
- ekspordistrateegiate loomiseks
- partnerite leidmiseks
- rahvusvahelise müügivõimekuse kasvatamiseks

Tootmisinnovatsiooni toetusmeetmed eeldavad sageli T&A komponenti, mis ei vasta tootmisettevõtte tegelikkusele.

EMTL ettepanekud

EIS-i uus strateegia peab:

- toetama tootmisettevõtete eksporti süsteemselt ja pikaajaliselt
- toetama automatiseerimist ja digitaliseerimist ka ilma kohustusliku T&A komponendita
- käsitlema kohalike ressursside väärimist tervikahelana
- olema kättesaadav tootmisettevõtetele sõltumata nende suurusest

Eesti majanduskasv ei saa tugineda ainult teenusmajandusele. Tugev ja ekspordivõimeline tootmissektor on Eesti majanduse strateegiline alus.

Lugupidamisega

Katri Sosi

Arendus- ja tegevjuht

Eesti Mööblitootjate Liit